

RESTAURAREA UNOR CERERI DE ADOPTIE DIN ANUL 1932

drd. Cristina Maria CÎMPIANU*

Documentele prezentate în acest material fac obiectul unor activități de documentare întreprinse de echipa Muzeului Abandonului legate de fenomenul abandonului din România. Muzeul Abandonului este un muzeu forum digital și participativ ce își propune o mapare a culturii abandonului și redarea unei narațiuni istorice a fenomenului abandonului copiilor în România. Echipa muzeului a identificat o serie de materiale de arhivă foarte importante pentru studiul fenomenului Abandonului în România, respectiv cinci registre de evidență a internărilor și adopțiilor de la fostul Leagăn de Copii Sfânta Ecaterina din București. Registrele datează din perioada 1903 – 1948 și aparțin în prezent Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 1. Importanța cercetării și prezervării lor este dată, în primul rând, de faptul că oferă informații prețioase cu privire la o perioadă foarte puțin documentată din istoria sistemului de protecție a copilului (sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea), iar în al doilea rând că documentează frânturi din existența unuia dintre primele centre de protecție a copilului de pe teritoriul românesc. De locul Așezămintelor Sfânta Ecaterina se leagă apariția, iar apoi dezvoltarea unei serii întregi de instituții și practici sociale în domeniul protecției copilului. Printre aceste registre s-au găsit și un număr de foi volante ce reprezintă cereri de adopție, două dintre acestea fiind supuse operațiilor de restaurare, la cererea echipei Muzeului Abandonului, care a observat starea de conservare precară a acestora.

Cele două documente sunt: *Cerere de adopție* din 24.12.1932, în continuare *Documentul 1* (30x21 cm) și *Cerere de adopție* din 12.04.1932 în continuare *Documentul 2* (33x22 cm). Acestea au fost scrise cu cerneală de culoare neagră pe hârtie industrială. Se știe că natura materialului fibros folosit la fabricarea hârtiei are o influență majoră în procesul de degradare al documentelor pe suport papetar. Până la jumătatea secolului al XIX-lea, materia primă utilizată la obținerea hârtiei era alcătuită predominant din fibre textile: in, cânepă și bumbac. Acestea erau tratate în lapte de var după care se defibrau mecanic în mediu de apă dură rezultând o hârtie cu un conținut ridicat de celuloză. Creșterea cererii de hârtie a dus la utilizarea unor surse alternative de materii prime pentru obținerea pastelor fibroase, astfel că după

* Expert restaurator carte, document, Muzeul Național al Țăranului Român.

anul 1840 materia primă principală de obținere a sursei de fibre celulozice a fost lemnul¹.

Din analiza stării de conservare a documentelor studiate se poate concluziona că acesta au suferit degradări combinate: fizice, chimice, mecanice, biologice și sociale, ca efect al manipulării și păstrării lor în condiții necorespunzătoare, al infiltrărilor de apă și creșterii nivelului acidității. Degradările chimice au determinat îngălbenirea și fragilizarea hârtiei datorită oxidării lanțurilor celulozice, degradări de natură cromatică, precum și creșterea acidității hârtiei (*Documentul 1* pH = 5, *Documentul 2* pH = 5.5).

Pentru efectuarea tratamentelor umede s-a efectuat în prealabil testul de solubilitate a cernelurilor, prin metoda picăturii, pentru a determina rezistența acestora la substanțele folosite în timpul operațiilor de restaurare. Metoda constă în aplicarea unei picături de apă distilată pe o zonă irelevantă a traseului de scriere. Se observă cu o lupă, dacă în decurs de cca. două minute apare o migrare a culorii. În cazul în care acest lucru nu se întâmplă se poate concluziona că cerneala rezistă la apă², acesta fiind cazul situației de față, cerneala a fost insolubilă în apă fapt ce a permis o curățare apoasă prin imersare. Toate operațiile de restaurare au fost însoțite de fotografierea în ansamblu și în detaliu a obiectelor pe tot parcursul procesului de restaurare.

După efectuarea operației de curățare uscată, prin pensulare, s-a făcut curățarea umedă a documentelor prin imersie totală în apă. În procesul de curățare umedă au fost efectuate trei băi succesive, temperatura apei de spălare ajungând la max. 37°C (Fig. 7 a, b). Curățarea umedă sau spălarea este o metodă ce se aplică prin tamponare, pensulare, imersie (cu clătire repetată sau fără clătire) sau aspersie. Pentru tratament se folosește de regulă apă dedurizată, apă distilată sau apă foarte curată, săracă în săruri și cu un pH cât mai aproape de punctul neutru. Spălarea are o acțiune benefică multiplă asupra hârtiei: elimină fracțiunile solubile și în mod special acizii solubili; elimină pulberile și patina grasă; regenerează fibrilația hârtiei restabilind împâslirea fibrelor; regenerează fracturile de fibră eliminând defectele de pliere sau șifonare etc.³.

Operația de spălare a fost urmată de cea de deacidifiere a documentelor prin imersia, timp de 20 de minute, într-o soluție de Ca(OH)₂. Prin operația de deacidifiere s-a urmărit neutralizarea acidității insolubile

¹ Nicoleta Melniciuc Puică, Elena Ardelean, *Aspecte ale degradării materialelor celulozice - lemnul și hârtia*, Iași, Editura Performantica, 2010, pp. 120-121.

² Florea Oprea, *Manual de restaurare a cărții vechi și a documentelor grafice*, București, Editura Muzeului Literaturii Române, 2009, p. 302.

³ Idem, *op. cit.*, p. 344.

formată din acizii tari (H_2SO_4) și introducerea în hârtie a unei substanțe tampon, numită rezerva alcalină⁴, care să protejeze hârtia pe viitor de aciditatea mediului înconjurător. Tratamentele apoase au avantajul că dizolvă fracțiunile acide solubile și facilitează reacțiile de neutralizare⁵. Deacidifierea trebuie să aducă pH-ul hârtiei la valori cuprinse între 7,5 și 9. Pentru a neutraliza toți acizii din hârtie, aceștia trebuie tratați cu substanțe chimice care reacționează cu acizii și formează săruri inerte ca produși finali. Cantitatea bazei folosite trebuie să fie mai mare decât cea necesară pentru neutralizarea materialului tratat. Acest exces ar trebui să rămână, așa cum am menționat, pe hârtie și va fi reactiv numai împotriva acizilor, fiind consumat doar atunci când s-a format din nou suficient acid pentru a reacționa cu aceasta. Deacidifierea hârtiei prin pulverizare nu este o metodă foarte eficientă deoarece produsul chimic utilizat ca rezervă alcalină nu pătrunde în mod adecvat în structura hârtiei, acizii prezenți în aceasta continuând să degradeze fibrele celulozice⁶.

Uscarea liberă pe foi de filtru a documentelor a fost urmată de o consolidarea prin reîncleiere (Fig 8 a, b), cu soluție de NaCMC, prin pensulare ușoară pe ambele fețe, cu precauție datorită fragilității documentului. Prin aplicarea unui strat de agent de încheiere, fibrele de celuloză sunt protejate de contactul direct cu mediul, agentul de încheiere original pierzându-se în mare parte în cursul operațiilor de spălare.

Consolidarea zonelor puternic fragilizate și fisurilor s-a efectuat cu vâl japonez și CMC 2,5% (Fig. 10 a, b). Reîntregirea zonelor lipsă s-a realizat cu hârtie japoneză prin metoda *la simplu*, hârtia de completare fiind aleasă la grosimea celei vechi⁷. Această operație de reîntregire a suprafeței documentelor urmărește înlocuirea părților lipsă sau a celor degradate care nu-și mai pot îndeplini funcția, aducând obiectele restaurate la o formă cât mai apropiată de cea inițială (Fig. 12 a, b).

O ultimă operație de restaurare a fost cea de dublare a verso-ului *Documentului 1* cu hârtie japoneză și CMC 4% pentru a oferi acestuia o mai mare stabilitate, dată fiind fragilitatea suportului papetar (Fig. 11 a, b).

În privința condițiilor de conservare, se recomandă menținerea unui nivel scăzut al iluminatului, cu valori cuprinse între 50 - 80 lux, evitarea

⁴ José Vergara, *Conservación y restauración de material cultural en archivos y bibliotecas*, Valencia, Biblioteca Valenciana, 2002, p. 49.

⁵ Florea Oprea, *op. cit.*, p. 355.

⁶ José Vicente Vergara Peris, *op. cit.*, pp. 48-49.

⁷ Florea Oprea, *op. cit.*, pp. 368 - 369.

fluctuațiilor temperaturii și umidității relative, valorile recomandate fiind, pentru temperatură de 18°C, iar pentru U_R de 50-65%⁸.

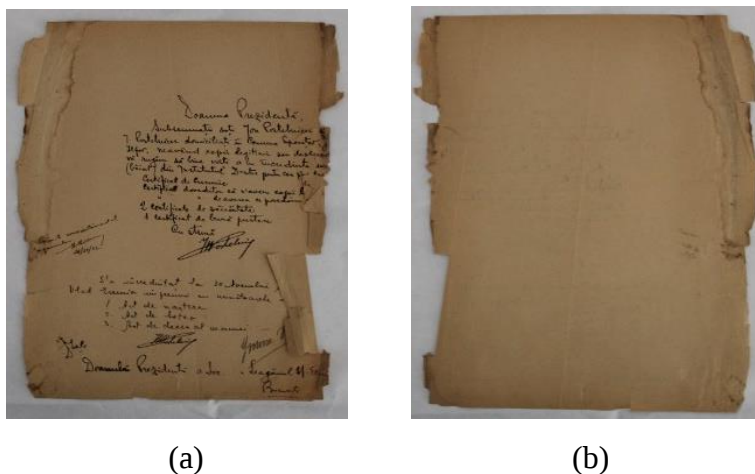

Fig. 1. Documentul 1 înainte de restaurare, față (a) verso (b)

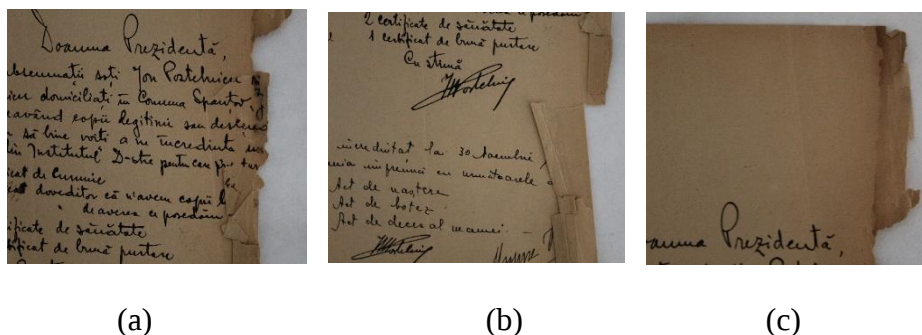

Fig. 2. Starea de conservare a Documentului 1: pierderi de suport papetar și plieri (a, b, c), halouri de apă (c)

⁸ Hotărârea nr. 1546 din 18 decembrie 2003 pentru aprobarea *Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate*, <http://www.bcu-iasi.ro/docs/HG1546-2003.pdf>, accesat la 13.05.2019.

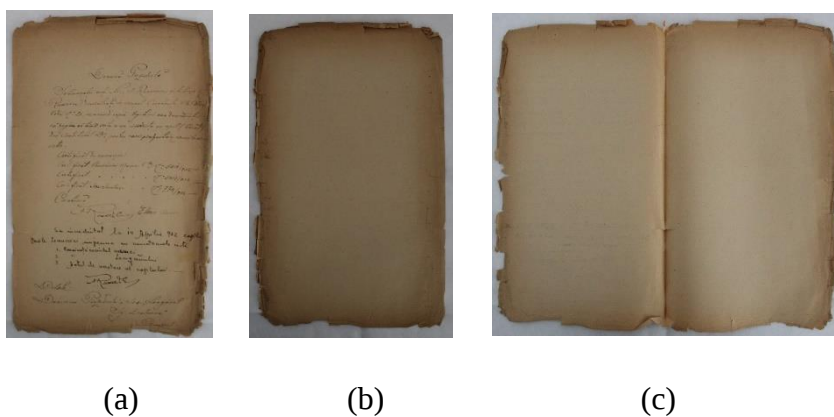

Fig. 3. Documentul 2 înainte de restaurare față (a), verso (b), interior (c)

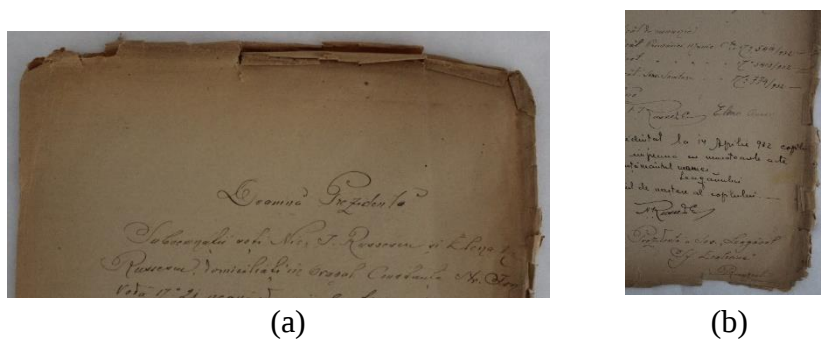

Fig. 4. Starea de conservare a Documentului 2: pierderi de suport papetar și plieri (a, b)

Fig. 5. Investigarea stării de conservare a cernelii. Imagini realizate cu un microscop digital portabil (Documentul 1)

(a)

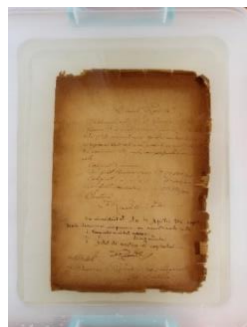

(b)

Fig. 6. Starea de conservare a cernelii: Documentul 1 (a) și Documentul 2 (b)

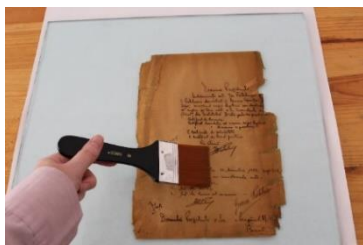

(a)

(b)

Fig. 7. Curățarea umedă prin imersia în apă pentru îndepărtarea acidității solubile; Documentul 1 (a) și Documentul 2 (b)

(a)

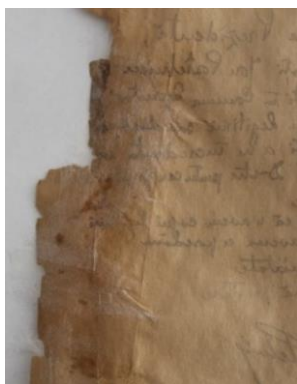

(b)

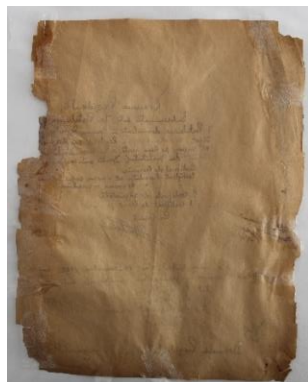
Fig. 8. Operații de reînleiere a Documentului 1 (a) și Documentului 2 (b)

Fig. 9. Presarea Documentului 1

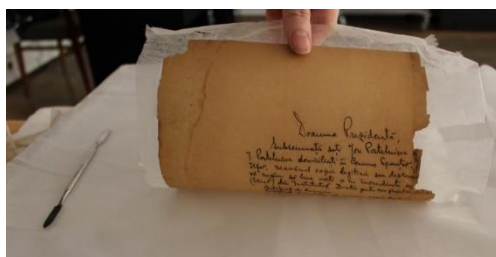

(a)

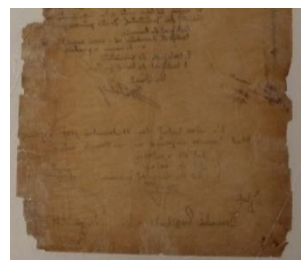

(b)

Fig. 10. Consolidarea fisurilor Documentului 1 cu vâl japonez

(a)

(b)

Fig. 11. Dublarea verso-ului Documentului 1 cu vâl japonez

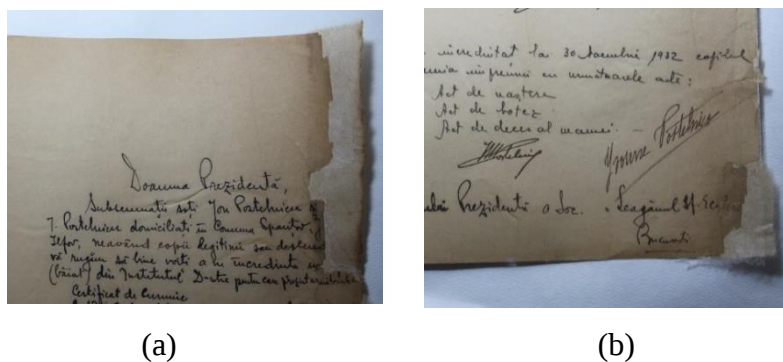

Fig. 12. Completarea la simplu cu hârtie japoneză și CMC a Documentului 1

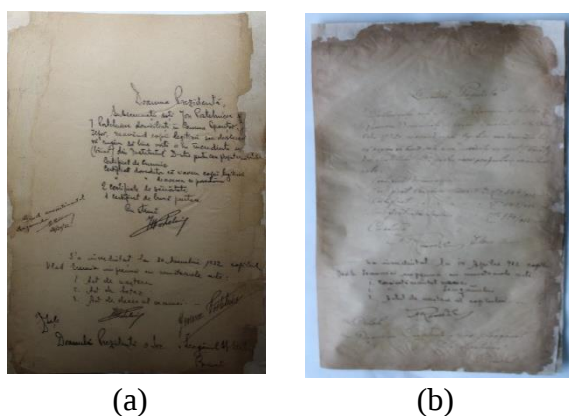

Fig. 13. Documentul 1 (a) și Documentul 2 (b) după restaurare

***THE RESTORATION OF SOME ADOPTION APPLICATIONS FROM
1932***

-abstract-

Key Words: documents, adoption application, paper, restoration, Abandonment Museum.

The documents presented in this material are the subject of documentation activities undertaken by the Abandonment Museum team related to the phenomenon of abandonment in Romania. The Museum of Abandonment is a digital and participatory forum museum that aims to map the culture of abandonment and reproduce a historical narrative of the phenomenon of child abandonment in Romania. The museum team identified a series of archival materials very important for the study of the phenomenon of Abandonment in Romania, namely five registries of admissions and adoptions from the former St. Catherine's Cradle in Bucharest. Among these registries were also found a number of documents representing adoption requests, two of which were subjected to restoration operations, at the request of the Abandonment Museum team, who noticed their poor state of conservation.